

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่กำหนดและผลกระทบจากการย้ายถิ่นเข้าและการย้ายถิ่นออกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญสามประการ คือ ประการแรก เพื่อศึกษาลักษณะการย้ายถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและของประเทศไทย ประการที่สอง เพื่อศึกษาปัจจัยที่กำหนดการย้ายถิ่นเข้าและการย้ายถิ่นออกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการวิเคราะห์ สำหรับสถิติที่ใช้ คือ การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ประการที่สาม เพื่อศึกษาผลกระทบอันเนื่องมาจากการย้ายถิ่นเข้าและการย้ายถิ่นออกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการทดสอบสหสัมพันธ์อย่างง่าย (Simple Correlation Analysis) ซึ่งข้อมูลการย้ายถิ่นได้จากการสำมะโนประชากรและเคหะ โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2523, 2533 และ 2543 ตามลำดับ

การศึกษาลักษณะการย้ายถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและในประเทศไทย โดยศึกษาเกี่ยวกับขนาด รูปแบบ และเหตุผลการย้ายถิ่น ผลการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ทั้งสามช่วงปี มีสัดส่วนผู้ย้ายถิ่นลดลง สำหรับในประเทศไทยพบว่ามีแนวโน้มการย้ายถิ่นที่สูงขึ้น ภาคกลาง (ไม่รวมกรุงเทพมหานคร) มีผู้ย้ายถิ่นมากที่สุด รองลงมา คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้ ตามลำดับ ความเปลี่ยนแปลงนี้อาจเกี่ยวข้องจากการที่รัฐบาลมุ่งเน้นให้ขยายความเจริญไปยังภูมิภาคในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ถึงฉบับที่ 7

การศึกษารูปแบบการย้ายถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าประชากรส่วนใหญ่ไม่ย้ายถิ่นในช่วงชีวิตมากนัก และประชากรที่อยู่ในจังหวัดที่เกิดมีสัดส่วนไม่เคยย้ายถิ่นมากที่สุด รองลงมาเป็นประชากรที่ไม่อยู่ในจังหวัดที่เกิด สำหรับการย้ายถิ่นภายในเวลา 5 ปี ก่อนสำมะโน พบว่า จังหวัดนครราชสีมา มีสัดส่วนการย้ายถิ่นภายในจังหวัดมากที่สุดและมีสัดส่วนเพิ่มขึ้น การย้ายถิ่นระหว่างจังหวัดภายในภาคเดียวกัน พบว่า ในปี พ.ศ. 2523 และ พ.ศ. 2543 จังหวัดนครราชสีมา มีสัดส่วนการย้ายถิ่นระหว่างจังหวัดภายในภาคเดียวกันมากที่สุด ในปีพ.ศ. 2533 จังหวัดขอนแก่นมีการย้ายถิ่นระหว่างจังหวัดภายในภาคเดียวกันมากที่สุด การย้ายถิ่นระหว่างภาค

พบว่า จังหวัดนครราชสีมามีการย้ายถิ่นระหว่างภาคกลางมากที่สุดทั้งสามช่วงปี สำหรับการศึกษาทิศทางการย้ายถิ่นในประเทศไทย พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ไม่ย้ายถิ่นในช่วงชีวิตมากนัก คือ ประชากรส่วนใหญ่จะเกิดในจังหวัดที่อยู่ปัจจุบัน และการย้ายถิ่นภายในเวลา 5 ปี ก่อนสำมะโนนั้น พบว่า การย้ายถิ่นภายในจังหวัดมีสัดส่วนลดลง แต่การย้ายถิ่นระหว่างภาคมีสัดส่วนเพิ่มขึ้น

สำหรับเหตุผลของการย้ายถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่าทั้งสามช่วงปีมีเหตุผลหลักและเหตุผลรองลงมาเหมือนกัน เหตุผลทางครอบครัวเป็นเหตุผลที่มีสัดส่วนสูงที่สุดที่ทำให้เกิดการย้ายถิ่น โดยเฉพาะการย้ายตามบุคคลในครัวเรือน สำหรับเหตุผลที่มีสัดส่วนรองลงมา คือ เหตุผลทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการหางานทำที่มีแนวโน้มลดลง ส่วนการย้ายตามหน้าที่การงานมีแนวโน้มสูงขึ้น สำหรับเหตุผลของการย้ายถิ่นในประเทศไทย พบว่า ทั้งสามช่วงปีมีเหตุผลหลักและเหตุผลรองลงมาเหมือนกัน ไม่เปลี่ยนแปลง เหตุผลทางครอบครัวเป็นเหตุผลที่มีสัดส่วนสูงที่สุดที่ทำให้เกิดการย้ายถิ่น โดยเฉพาะการย้ายตามบุคคลในครัวเรือน สำหรับเหตุผลที่มีสัดส่วนรองลงมา คือ เหตุผลทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการหางานทำมีแนวโน้มลดลง ส่วนการย้ายตามหน้าที่การงานมีแนวโน้มสูงขึ้น

ผลการศึกษาปัจจัยที่กำหนดการย้ายถิ่นเข้าสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการย้ายถิ่นเข้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ พื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือน และผลิตภัณฑ์จังหวัดเฉลี่ยต่อหัวหรือรายได้เฉลี่ยต่อหัว ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2525 – 2529) ปัจจัยหลักที่เป็นตัวกำหนดการย้ายถิ่นเข้าเป็นปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการผลิตในภาคเกษตรกรรม และรายได้เฉลี่ยต่อหัวเป็นการชักจูงให้เกิดการย้ายถิ่นเข้าเพื่อโอกาสของการมีงานทำ และสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาของแผนนี้ ที่มีการมุ่งเน้นเกี่ยวกับการขยายการผลิตในสาขาเกษตรกรรม

ผลการศึกษาปัจจัยที่กำหนดการย้ายถิ่นออกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการย้ายถิ่นออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ พื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือน และผลิตภัณฑ์จังหวัดเฉลี่ยต่อหัวหรือรายได้เฉลี่ยต่อหัว ถึงแม้ว่าพื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือนลดลงและรายได้เฉลี่ยต่อหัวสูงขึ้นก็ตาม

ผลการศึกษาผลกระทบจากการย้ายถิ่นเข้าสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า อัตราการย้ายถิ่นเข้ามีความสัมพันธ์กับอัตราการว่างงาน สัดส่วนประชากรต่อเตียงผู้ป่วย และสัดส่วนพื้นที่ป่าไม้

ต่อพื้นที่จังหวัด หมายความว่า อัตราการย้ายถิ่นเข้าสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เพิ่มขึ้น ส่งผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ คือ ทำให้อัตราการว่างงานเพิ่มขึ้น ผลกระทบด้านสังคม คือ สัดส่วนประชากรต่อเตียงผู้ป่วยเพิ่มขึ้น และผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม คือ ทำให้สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่จังหวัดเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าอัตราการย้ายถิ่นเข้าสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือไม่มีความสัมพันธ์ความหนาแน่นของประชากร และสัดส่วนประชากรต่อแพทย์ ทำให้ไม่สามารถแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการย้ายถิ่นเข้าสู่ต่อผลกระทบทางด้านประชากร คือ ความหนาแน่นของประชากร

ผลการศึกษาผลกระทบจากการย้ายถิ่นออกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า อัตราการย้ายถิ่นออกมีความสัมพันธ์กับความหนาแน่นของประชากร อัตราประชากรวัยแรงงาน อัตราส่วนระหว่างเพศ อัตราการมีงานทำ อัตราการว่างงาน อัตราส่วนการเป็นภาระที่เกิดจากวัยเด็ก และอัตราส่วนการเป็นภาระที่เกิดจากวัยชรา หมายความว่า อัตราการย้ายถิ่นออกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เพิ่มขึ้นส่งผลกระทบทางด้านประชากร คือ ความหนาแน่นของประชากร อัตราประชากรวัยแรงงาน และอัตราส่วนระหว่างเพศเพิ่มขึ้น ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ คือ ทำให้อัตราการมีงานทำและอัตราการว่างงานเพิ่มขึ้น ผลกระทบด้านสังคม คือ อัตราส่วนการเป็นภาระที่เกิดจากวัยเด็กและอัตราส่วนการเป็นภาระที่เกิดจากวัยชราเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการศึกษานี้จะแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการ และข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการ

จากการที่รัฐบาลได้มีการกำหนดนโยบายที่จะชะลอการย้ายถิ่นของประชากรเข้าสู่กรุงเทพมหานคร โดยการพัฒนาไปสู่ภูมิภาคและชนบทต่าง ๆ ของประเทศขึ้น ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 ถึงฉบับที่ 7 นั้น มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการจากการศึกษาค้างนี้

1. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการย้ายถิ่นเข้า ดังนั้นหากต้องการสนับสนุนให้เกิดการย้ายถิ่นเข้าสู่จังหวัดในภูมิภาคและชนบทต่าง ๆ ของประเทศขึ้น ควรสนับสนุน

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจที่เกี่ยวกับพื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือน เช่น การนำพื้นที่ว่างเปล่ามาทำการเกษตรมากขึ้น สนับสนุนการปลูกพืชหมุนเวียน ตลอดจนเสริมระบบชลประทานให้ทั่วถึง และผลิตภัณฑ์จังหวัดเฉลี่ยต่อหัวหรือรายได้เฉลี่ยต่อหัว เช่น สนับสนุนให้มีการจ้างงานมากขึ้นเพื่อสร้างรายได้ให้กับประชากร

2. ทางด้านผลกระทบจากการย้ายถิ่นเข้าสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย จากการศึกษาพบว่า อาจส่งผลกระทบต่อทั้งด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม ดังนั้นรัฐบาลควรกำหนดนโยบายทางด้านต่าง ๆ เพื่อรองรับผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นให้เหมาะสม เช่น ผลกระทบจากการย้ายถิ่นเข้าทำให้อัตราการว่างงาน และสัดส่วนประชากรต่อเตียงผู้ป่วยเพิ่มขึ้น ควรสนับสนุนให้มีการจ้างงานมากขึ้น และขยายการบริการด้านการสาธารณสุขได้อย่างทั่วถึง

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป

1. การศึกษาปัจจัยที่กำหนดการย้ายถิ่นเข้าสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยในครั้งนี้เน้นปัจจัยที่เกี่ยวกับปัจจัยดึงดูดของท้องถิ่นปลายทาง การศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยผลักดันของท้องถิ่นต้นทางด้วย เนื่องจากปัจจัยผลักดันของท้องถิ่นหนึ่งก็คือปัจจัยดึงดูดของอีกท้องถิ่นหนึ่งนั่นเอง

2. ในการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบจากการย้ายถิ่นเข้าสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ทางด้านผลกระทบต่อประชากรของการศึกษานี้ พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างความหนาแน่นของประชากรไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรเลือกตัวแปรอื่นที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบทางด้านประชากรมาทำการศึกษา

3. ในการศึกษาครั้งนี้ ผลจากการล่าช้าของเวลาที่มีผลต่อการตัดสินใจย้ายถิ่นทำให้ผลการวิเคราะห์อาจมีความคลาดเคลื่อน ดังนั้นควรเลือกช่วงเวลาที่เหมาะสมเพื่อความสมบูรณ์ของการศึกษาในครั้งต่อไป

4. เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้ไม่ได้นำตัวแปรทางด้านสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต และวัฒนธรรมมาทำการวิเคราะห์ ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรเลือกตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต และวัฒนธรรมมาทำการศึกษา เช่น อัตราประชากรที่ได้รับสวัสดิการคำปรึกษาพยาบาล เป็นต้น